

Nyhetsbrev

Undervisningssykehjemmet og Senter for aldersforskning i Tromsø. Nr. 2 - 2007

I dette nyhetsbrevet:

- "Eldre samekvinners liv og helse og kollektivets helbredende kraft" ved Gunn Tove Minde
- Forum for aldersforskning
- Vårkonferansen 2007

Orienteringer:

- Frie midler 2007

Redaksjon og foto:
Rune Pedersen
Magnhild Nicolaisen

Eldre samekvinners liv og helse og kollektivets helbredende kraft

Ved Gunn-Tove Minde, spesialkonsulent ved Vold og traumesenteret, UNN

Foreløpige funn fra forskningsprosjektet "Eldre samekvinners liv og helse - og ulike former for mestrings".

Undersøkelsen er en kvalitativ studie som foretas i Nord-Troms. Denne regionen er et tre stammers møte, hvor den lyngen-læstadianske retningen innen læstadianismen dominerer folks livssyn. Innenfor den lyngen-læstadianske retningen er menigheten delt opp i fundamentalister og radikale. Læstadianismen har vært et viktig "skjulested" for (sjø)samiske verdier, virkelighet og identitet. Dyder som ydmykhet og nøysomhet er sentrale hos den eldre generasjonen – både de som er aktive innenfor den læstadianske menighet og de som står utenfor.

Gunn-Tove Minde

Dybdeintervjuene med eldre samiske (og kvenske) kvinner viser mange temaer. Her skal jeg avgrense meg til å se på hvordan kollektivets helbredende kraft virker i forhold til kvinner som opplever vold i nære relasjoner.

I myten om *den likestilte samekvinnen* ligger det en oppfatning av at samekvinnen ikke er undertrykt eller offer, men likeverdig med (samiske) menn. Det er samekvinnen som har makten på hjemmebane. Kvinnens verdi ble målt etter hennes flitighet og flid, og at hun gjorde arbeidet til rett tid. Den eldre samekvinnen forteller stolt at hun er så sterk at hun fremdeles klarer alt, selv med mange sykdommer og plager. Disse mytene slår tilbake på henne i situasjoner der hun opplever vold i nære relasjoner.

Vold er et stort samfunnsproblem. I min studie er det noen som har opplevd vold i nære relasjoner og noen har opplevd strukturell vold. Når det gjelder vold i nære relasjoner, er det vold fra partner og det å leve i voldspregede familieforhold. Med voldspregede forhold mener jeg hjemlige forhold hvor mannen har full kontroll over familiens vel og ve. I boka "I fars vold" beskriver forfatteren, Mogens Møller, hvordan volden i hans barndomshjem utgjorde en totalitet. Ikke minst viser han hvordan enkelthandlinger og enkelthendelser som i en annen setting ikke nødvendigvis ville blitt opplevd som voldelige, kom til å framstå som en del av det voldelige undertrykkingsregime faren utsatte den øvrige familien for, og hvordan de dermed antok en klar voldskarakter.

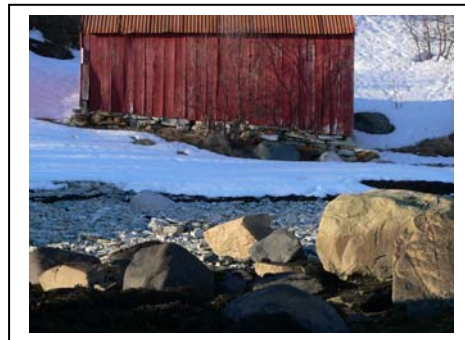
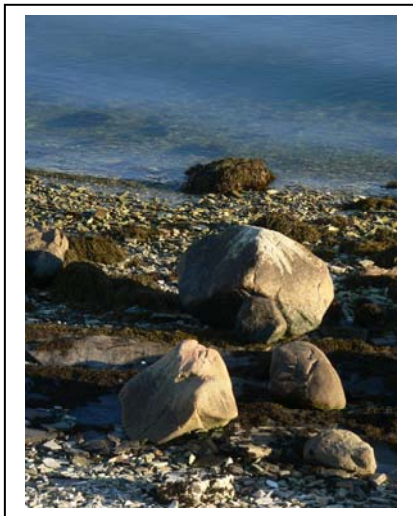
Enkelte av de eldre kvinnene oppgir å ha opplevd strukturell vold. Strukturell vold er her forstått som hvordan en (folke)gruppe gjennom samfunnsforakt blir kollektivt straffet eller krenket. I møte med hjelpeapparatet opplever noen kvinner at deres levde liv, virkelighet og verdier ikke blir respektert: Legen/psykiateren og psykologen hører ikke etter hva de egentlig sier, fordi de i liten grad er trent til å respektere kulturforskjeller. Den strukturelle volden påvirker vold i nære relasjoner. Hvordan, vet vi ennå ikke.

Ser en på samekvinnen i et voldsperspektiv, vil mytene om samekvinnen (som sterk), slå tilbake på henne selv. I lokalmiljøet, hverdagslivet, familie og slekt fremstår hun på mange måter som den som skal klare alt og tåle alt. Hun skal overse og skjule det hun opplever av fysisk vold og hjemlig terror. Snakker hun åpent ut om dette, trækker hun over noen tabubelagte terskler. Da kan hun møte sanksjoner fra nærmiljøet. Ja, hun kan av noen bli beskyldt for å ha psykiske problemer dersom hun snakker for mye om hva som tynger henne.

Når en hører på de mange livshistoriene og hva de gamle kvinnene har opplevd, undres man over at de fleste kan ha et sånt lyst syn på livet. Etter å ha lest en del litteratur på feltet, skulle en forvente at denne generasjonen kvinner var sinte på samfunnet og sin skjebne og hva de hadde opplevd. Men så er ikke tilfelle. Hva skyldes det? Svaret mener jeg finnes i kollektivets helbredende kraft og det livssynet disse kvinnene har. For noen kvinner gir fortellingene om Jesus, den gode vilje, og livets ukrenkelighet kraft og styrke i en vanskelig livssituasjon.

Kollektivets helbredende kraft skjer ved at forsamlingene og predikantenes ord innløser folks erfaringer i et kristent-religiøst felleskap. Forsamlingen og rørelsen ble et sted der folk kunne ta ut sin smerte og anger, ved at ektefeller, venner og naboer kunne be hverandre om tilgivelse. For en voldsutsatt kvinne som begynte å gå i samling, ga predikantenes Ord kraft til at hun klarte å forlate sin voldelige ektefelle. For en annen kvinne som levde med autoritær ektefelle, bidro forsamlingene til at hun har hatt sin tro i behold gjennom livet. Troen hjalp henne å holde fokus slik at hun ikke mistet troen på det gode i mennesket. At Guds ord forkynnes kollektivt, gir budskapet en ekstra kraft – som mildner smerten. Ritualer er som små dramaer som ”kommuniserer våre dypeste verdier og innskriver orden i hjertet og sinnet til dem som deltar”. I dette perspektivet må vi se den utstrakte bruken av ”lesere”. De helbreder ikke bare fysisk sykdom, men kan sees på som lærere for folk til selv å håndtere smerte – akkurat slik noaiden hadde det i det gamle samiske samfunnet.

Det er også noen eldre samekvinner som opplever den læstadianske lære og predikantenes ord som fordømmende. Men det er ikke tema her.

Tidlig vår i fjæra på Reinøya
(Foto: Astrid Musland)

Forum for aldersforskning

Forum for aldersforskning er en møteplass for forskere og andre som er interesserte i eldreforskning. Formålet er primært å stimulere til forskning av høy kvalitet. Forumet har jevnlig møter i løpet av året hvor forskningsarbeid fra ulike fagmiljøer presenteres og debatteres. Oftest er det forskningsprosjekter med støtte fra SAT som presenteres. Forumet skal også arbeide med å utvikle et felles møtested med andre miljøer. På siste møte i Forum, 24. april, var temaet: ”Er telemedisin et relevant verktøy innenfor den fremtidige eldreomsorgen?” Forskere fra Nasjonalt senter for telemedisin (NST) presenterte en rekke interessante prosjekter: ”Bruk av IKT til kompetansebygging i eldreomsorgen” v/Rigmor Furu, ”Nettbasert sårveiledning” v/Beate Nyheim, ”Min helsestasjon” v/ Tatjana Burkow og ”Tele-Warf – System for hjemmebasert antikoagulasjonsbehandling” v/ Harald Eriksen.

Dersom du ønsker å få invitasjon til møtene i forumet, kan du sende en e-post om dette til sat@fagmed.uit.no

Vårkonferansen 2007 – en svært vellykket konferanse!

Den 7. vårkonferansen i regi av Kroken sykehjem, undervisningssykehjemmet i Tromsø, ble avholdt 21. mars 2007 i Tabletten, Farmasibygget i Breivika. Det var stor interesse for konferansen som ble fulltegnet før påmeldingsfristen gikk ut, og det ble registrert over 160 deltagere fra Honningsvåg i nord til Oslo i sør. Konferansen retter seg mot helsepersonell og andre interesserte innen primær- og spesialisthelsetjenesten.

Kunstnere innleid fra kulturavdelingen på UNN åpnet konferansen. Hans Ketil Norman (PhD og førsteamanuensis) innledet konferansen med en svært interessant forelesning der han presenterte sitt forskningsprosjekt: **"Relasjonen mellom pleiere og pårørende i sykehjem."** I denne forelesningen hadde Normann spesielt fokus på pårørendes opplevelse av å få en nær slektning på sykehjem, og det ble beskrevet alt fra lettelse til at dette var traumatisk. Et tankevekkende innspill for oss som skal møte pasient og pårørende i det daglige.

Undervisningssykehjemmet har fokus på *den lærende organisasjonen*. Den bygger på ideen om at personalet selv skal sette dagsorden for egen læring. Programmet videre besto blant annet av innlegg hvor ansatte la fram resultater fra egne fag- og utviklings prosjekt. Dyktige ansatte i Tromsø kommune presenterte til sammen seks ulike fagprosjekt:

Lise Elverum og John Berglund legger fram prosjektet: "...og om litt er kaffen klar!"

"Opp på loftet der finns det minner.." et reminisensprosjekt fra Kroken sykehjem. "Reminisens og minnearbeid" et prosjekt fra Mortensnes sykehjem. "... og om litt er kaffen klar" et spennende prosjekt fra Kvaløysletta sykehjem om sansestimulering og organisering av frokosten på en stor sykehjemsavdeling. "Ut å plukke blomster ut og plukke bær" et sansehageprosjekt fra Omsorgstjenesten Jadeveien. "En plass i solen" et nytte og hyggeprosjekt fra utemiljø på Kroken sykehjem og "En bedre hverdag" et prosjekt med frivillige på Kroken sykehjem. Det var tydelig at prosjektene hadde skapt stort engasjement på det enkelte tjenestested. Dersom noen ønsker å komme i kontakt med noen av prosjektdeltagerne, så formidler vi på Undervisningssykehjemmet i Tromsø gjerne denne kontakten.

Audun Myskja, overlege og nevrologisk musikkterapeut holdt siste foredrag; **"Musikk – verktøy for kommunikasjon og kvalitetsforbedring."** Han fokuserte på musikk som forebyggende og individuell behandling. Stående applaus til foredragsholder viste hvordan han engasjerte deltagerne med sin inspirerende forelesning.

Undervisningssykehjemskonseptet Tromsø er et samarbeid mellom Tromsø kommune, Høgskolen i Tromsø, Universitetet i Tromsø, Universitetssykehuset i Nord-Norge og videregående skole i Troms. Alle samarbeidspartene bidro til å arrangere konferansen som ble vellykket både rent arrangørmessig og faglig. Vi gleder oss allerede til neste års konferanse.

Audun Myskja

Orienteringer:

Frie midler 2007

For 2007 er følgende prosjekt tildelt midler: **".. fellesskapet og gleden i hagen.."** til Marit Kristiansen, Stangnes sykehjem, Harstad, **"ettermiddagsåpent dagsenter"** til Britt Hermansen, Nordøya dagsenter, Tromsø, **"Mat som medisin"** til Lise-Lotte Martnes/Inger Larsen Hjemmetjenesten sentrum, Tromsø, **"reminisens og minnearbeid"** til Anne Marit Tverå Tjærahågen bofellesskap, Mo I Rana, **"Opplæring/fagdag, tema; utfordrende adferd hos personer med demens"** til Anne Sørensen, avd. Gimle, Kroken sykehjem, **"Aromaterapi til hvem?"** til Dagmara Pyzara, Sør- Tromsøya sykehjem. I tillegg til disse har ytterligere fire prosjekter fått tildelt midler ved andre gangs utlysning. Prosjektene blir ikke offentliggjort da vi ikke har fått tilbakemelding om hvorvidt prosjektlederne ønsker å motta de tildelte midlene.

Gosen hage – en grønn oase på en takterasse i sentrum.

Bildet er fra Heracleum bo- og omsorgssenter, som fikk frie midler i 2007.

Ord for dagen:

Utsett ikke til i morgen det som kan glede deg i dag

Slik når du de ansvarlige i SAT og USH

Ansvarlige ved SAT:

Daglig leder Magnhild Nicolaisen. Adresse: Senter for Alderforskning i Tromsø, Forskningsparken, 9294 Tromsø. Telefon: 77646940. e-post: sat@fagmed.uit.no. SAT sin hjemmeside er: <http://uit.no/172/>

Ansvarlige ved USH Tromsø:

Kontoret til USH er i andre etasje på Kroken sykehjem. Vi har telefonnummer; 77 75 73 47. Der kan medarbeiderne treffes. Undervisningssykehjemets e-postadresse er: ush@tromso.kommune.no Leder; Rune Pedersen, treffes på telefon 77 75 73 47, e-post; rune.pedersen@tromso.kommune.no Fagkonsulent Kirsti Hagen; 77 75 73 88. kirsti.hagen@tromso.kommune.no Fagutviklingssykepleier Toril Büløw Mobakken; treffes på telefon: 77 75 73 46 og 48 03 45 99, e-post: toril.b.mobakken@tromso.kommune.no. USH Tromsø sin hjemmeside er: www.tromso.kommune.no/undervisningssykehjem